

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach**

Kielce, dnia 9 września 2009 r.

**Pan
Janusz Kubiakowski
Dyrektor
Świętokrzyskiego Zarządu Melioracji
i Urządzeń Wodnych
w Kielcach**

P/09/143
LKI-410-12-1/2009

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (DzU z 2007 r. nr 231, poz.1701), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach przeprowadziła kontrolę w Świętokrzyskim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach (ŚZMiUW) w zakresie ochrony przed powodzią w województwie świętokrzyskim w latach 2007-2008.

W związku z kontrolą, której wyniki zostały przedstawione w protokole kontroli, podpisanym w dniu 27 sierpnia 2009 r., Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, ocenia działalność ŚZMiUW w zakresie objętym kontrolą.

1. NIK pozytywnie ocenia przeprowadzanie przez ŚZMiUW corocznych kontroli stanu technicznego budowli i urządzeń wodnych służących ochronie przeciwpowodziowej, zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (DzU z 2006 r. nr 156, poz. 1118 ze zm.). ŚZMiUW ustalił na lata 2007 i 2008 terminarz wiosennych przeglądów (kontroli) wszystkich budowli i urządzeń wodnych służących ochronie przeciwpowodziowej na terenie działania pięciu rejonowych oddziałów ŚZMiUW oraz powiatu ziemskiego i grodzkiego Kielce, dla którego zadania rejonowego oddziału pełni Dział Inwestycji i Eksploatacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych ŚZMiUW. W wyniku tych kontroli opracowano zalecenia dla poszczególnych rejonowych oddziałów, a komisje uczestniczące w tych

przeeglądach w kolejnym roku, sprawdzały ich wykonanie. Zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 62 ust. 4 Prawa budowlanego, w kontrolach corocznych (poza przedstawicielami różnych jednostek szczebla wojewódzkiego i jednostek samorządowych) uczestniczyła co najmniej jedna osoba mająca uprawnienia budowlane w specjalizacji obiektów budowlanych w zakresie melioracji wodnych. Uwagi dotyczą jedynie sposobu dokumentowania ustaleń kontroli. Protokoły sporządzane z tych kontroli (zwłaszcza te z 2008 r.) różniły się od wzoru *Protokołu okresowej (corocznej) kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego – odcinka wału przeciwpowodziowego* zamieszczonego w publikacji pn. *Ocena stanu technicznego obwałowań przeciwpowodziowych* wydanej przez Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach w 2008 r. i sfinansowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Protokoły te nie zawierały przyporządkowania kontrolowanego odcinka wału do odpowiedniej kategorii stanu technicznego i bezpieczeństwa w trzystopniowej skali ocen.

Negatywnie natomiast należy ocenić realizację kontroli, o których stanowi art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego (co najmniej raz 5 lat) bowiem ŚZMiUW posiadał aktualne badania stanu technicznego tylko 41,6 km z 347,3 km wałów (tj. 12%) oraz jednej przepompowni na siedem przepompowni odwadniających. ŚZMiUW, poza zgłoszonymi wnioskami o zwiększenie niewystarczających środków finansowych na konserwację i utrzymanie urządzeń wodnych, w tym na wykonanie oceny stanu technicznego obwałowań, nie podjął odpowiednich działań mających na celu lepszą organizację tego zadania, tj. nie opracował harmonogramów przeprowadzania kontroli pięcioletnich, nie prowadził ewidencji obiektów budowlanych objętych tą kontrolą i oceną od wejścia w życie ustawy – Prawo budowlane do końca 2008 r. Ponadto nie ustalono w zakresach czynności pracowników ŚZMiUW, kto jest odpowiedzialny za opracowanie tych harmonogramów.

2. NIK pozytywnie ocenia zaplanowanie i zrealizowanie w okresie objętym kontrolą jednego całkowicie nowego zadanie inwestycyjnego w zakresie ochrony przeciwpowodziowej pn. *Budowa lewego wału rzeki Wisły w miejscowości Piotrowice, gmina Zawichost*. Zadanie to realizowane było w 2007 r. w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” w trybie przetargu nieograniczonego. Spośród siedmiu ofert wybrano najkorzystniejszą ofertę z najniższą ceną w wysokości 1.535,9 tys. zł. Celem opracowania *Studium wykonalności* dla projektowanego zadania było przedstawienie wyników sporządzonych analiz, uwzględniających celowość realizacji projektu oraz społeczną, techniczną i ekonomiczną jego efektywność. Z informacji zamieszczonych w ww. *Studium* wynikało m.in., że przedmiotem budowy był 320 metrowy odcinek lewostronnego wału przeciwpowodziowego Wisły chroniącego obszar doliny Piotrowice – Nowe. Całkowita długość obwałowań zamykająca obszar doliny wynosiła 10,9 km, a powierzchnia znajdująca się w granicach zalewu wód o prawdopodobieństwie pojawienia się wynosiła 1.610 ha. Objęty projektem wał stanowił 3% ogólnej długości wałów chroniących te dolinę. Dotychczasowy stan (brak tego odcinka) powodował dość częste podtapianie części gospodarstw we wsi Piotrowice, a przy bardzo wysokich stanach (powodziowych) nawet ich zalewanie. Ze szczegółowej analizy wskaźników ekonomicznych wynikało, że projektowana inwestycja w infrastrukturę przeciwpowodziową była rentowna. Straty materialne

obliczone dla powodzi raz na sto lat oszacowano na 303,6 mln zł, w tym w produkcji rolniczej na powierzchni użytków rolniczych 1.288 ha na 3,6 mln zł, w drogach o długości 25 km na 41,1 mln zł i w zabudowie (osiedla, wsie) z liczbą 1.122 gospodarstw na 259,0 mln zł. W wyniku przeprowadzonych oględzin stwierdzono, że inwestycja ta została faktycznie zrealizowana w zakresie określonym m.in. w projekcie budowlanym i protokole odbioru końcowego.

3. NIK pozytywnie ocenia działania podjęte po przeprowadzeniu przeglądów rzek w 2007 r. w powiecie kieleckim oraz na terenie działania poszczególnych rejonowych oddziałów. Nieprawidłowości jakie stwierdzono podczas tych przeglądów to m.in. nielegalne odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych, nielegalne piętrzenia i pobór wody bez pozwoleń wodnoprawnych, występowanie licznych „dzikich” wysypisk śmieci oraz ogrodzeń uniemożliwiających dostęp do rzeki. Pisma z interwencjami w ww. sprawach kierowane były przez ŚZMiUW do powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego, urzędów gmin, starostw powiatowych, prywatnych właścicieli posesji oraz Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

W 2007 r. z 2.536 km cieków rolnych utrzymaniem było objętych 862 km (34%), a w 2008 r. z 2.535 km – 901 km (35%). Na utrzymanie i konserwację pozostałych cieków naturalnych położonych na gruntach Skarbu Państwa, pomimo kilkakrotnych wystąpień o środki finansowe na ten cel do Wydziału Środowiska i Rolnictwa ŚUW w Kielcach w latach poprzednich, dopiero w 2008 r. otrzymano kwotę 60 tys. zł, która w ocenie kierownictwa ŚZMiUW była zbyt mała w stosunku do potrzeb. Potrzeby te na 2009 r. oszacowano na 500 tys. zł. W ramach ww. środków zrealizowano trzy zadania, tj. remont – modernizację przepustu na cieku naturalnym w ciągu drogi gminnej gruntowej w miejscowości Orzelec Duży, gmina Łubnice, konserwację cieku nieuregulowanego w miejscowości Sobótka, gmina Ożarów oraz udroźnienie Cieku od Trzcianca w gminach Sędziszów i Nagłowice. Zarówno wykonywanie praw właścicielskich przez marszałka województwa świętokrzyskiego w stosunku do stanowiących własność Skarbu Państwa cieków rolnych, jak i cieków pozostałych, o których stanowi art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (DzU z 2005 r. nr 239, poz. 2019 ze zm.), jest zadaniem z zakresu administracji rządowej.

4. W zakresie planowania nowych inwestycji służących ochronie przeciwpowodziowej stwierdzono m.in., że ŚZMiUW przesłał w dniu 5 lutego 2009 r. do Departamentu Gospodarki Ziemią Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wykaz sześciu zadań planowanych do realizacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2009-2015. Zadania te dotyczą rozbudowy i remontu lewego wału rzeki Wisły z łącznym zakresem rzeczowym 17 km i o łącznej wartości 36,5 mln zł.

W uchwale nr 1613/09 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 marca 2009 r. w sprawie poparcia dla realizacji przedsięwzięcia pn. „Zrównoważony rozwój zlewni rzeki Nidy w związku z obszarami Natura 2000” w *Liście proponowanych działań w zlewni Nidy w podziale na beneficjentów* dla Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie i ŚZMiUW w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013 uwzględniono siedem zadań na łączną kwotę 70,5 mln zł, a w ramach Programu Operacyjnego Zrównoważony

Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007-2013 uwzględniono trzy zadania na łączną kwotę 14,9 mln zł.

5. W latach 2007 – 2008 ŚZMiUW zrealizował sześć zadań remontowo-modernizacyjnych, w tym dwa w 2007 r. oraz cztery w 2008 r. Zadania wykonane w 2007 r. dotyczyły prac zabezpieczających podłoża wałów rzek Wisły i Nidy na terenie gmin Nowy Korczyn i Pacanów o długości 0,29 km i wartości całkowitej zadania 294 tys. zł oraz rozbudowy prawego wału rzeki Kamiennej w Ostrowcu Św. o długości 0,625 km i wartości 665,9 tys. zł. Natomiast zadania wykonane w 2008 r. dotyczyły: rozbudowy lewego wału rzeki Wisły Maśnik – Ruszcza, gmina Połaniec, o długości 2 km i wartości 2.605,9 tys. zł, rozbudowy prawego wału rzeki Wisły (most drogowy Sandomierz – Port) oraz (Port – Huta Szkła) w Sandomierzu o długości 0,93 km i wartości 2.253,7 tys. zł, rozbudowy lewego wału rzeki Wisły Kamień Nowy – Szczytniki, gmina Dwikozy o długości 5,25 km i wartości 12.790,3 tys. zł oraz odbudowy rzeki Kinety, gminy Łubnice i Połaniec o długości 9,5 km i wartości 4.310,7 tys. zł. Z analizy opracowań *Studia wykonalności* wykonanych dla realizacji pięciu z sześciu zadań remontowo-modernizacyjnych zrealizowanych w latach 2007 – 2008 oraz projektu wykonawczego wynikało, że dla każdego z tych zadań określono cele, a dla pięciu (w studiach wykonalności) przeprowadzono analizy wariantowe oraz analizy kosztów i korzyści. Analizy takiej nie przeprowadzono jedynie dla zadania „Prace zabezpieczające podłoża wałów rzeki Wisły i Nidy na terenie gminy Nowy Korczyn i Pacanów”, dla którego jednostka projektowa wykonała w 2003 r. projekt wykonawczy.

6. NIK nie wnosi uwag do wyposażenia magazynów przeciwpowodziowych. W administracji ŚZMiUW wg stanu na dzień 1 czerwca 2009 r. znajdowało się 21 magazynów. Materiały i sprzęt przeciwpowodziowy znajdował się na stanie ewidencyjnym 10 magazynów. Największa ich ilość znajdowała się w dwóch wojewódzkich magazynach w Grotnikach Dużych, powiat Busko-Zdrój, oraz w Kępie Chwałowskiej, powiat Sandomierz. Do obsługi każdego z tych 10 magazynów, łącznie z przypisaniem odpowiedzialności materialnej, wyznaczono pracownika z danego rejonowego oddziału, na terenie którego zlokalizowany jest dany magazyn. Na stanie ewidencyjnym tych 10 magazynów znajdowało się m.in.: 445.028 sztuk worków, pakowarka piasku z podajnikiem taśmowym, 20.073 pochodnie, 21 pomp spalinowych wraz z wyposażeniem, 15 agregatów prądotwórczych i oświetleniowych, siedem agregatów pompowych, dwa pontony, 12 łodzi metalowych i plastikowych oraz trzy zespoły pływające powodziowo-ratunkowe. Ponadto w grudniu 2006 r. ŚZMiUW użyczono sprzęt radiowy, którego właścicielem jest Wydział Zarządzania Kryzysowego ŚUW w Kielcach. Ze sprzętu znajdującego się na stanie magazynów ŚZMiUW, a głównie na stanie magazynu wojewódzkiego w Grotnikach Dużych użyczono bezpłatnie dla jednostek państwowej i ochotniczej straży pożarnej m.in. pompy spalinowe, agregaty prądotwórcze i oświetleniowe, łodzie metalowe, a dla WOPR w Kielcach zespół pływający powodziowo-ratunkowy. Na ww. sprzęt i urządzenia zawarto umowy użyczenia, z których wynika m.in., że wszystkie naprawy i konserwacje w czasie trwania umowy przeprowadzał będzie na własny koszt biorący do używania. Ponadto biorący zobowiązali się do wykorzystania ww. sprzętu podczas akcji powodziowej na terenie województwa

świętokrzyskiego. Podstawę do zawarcia każdej z tych umów użyczenia stanowiły uchwały Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w sprawie nieodpłatnego użyczenia ww. sprzętu. Jednocześnie pozostałych tzw. *magazynków przywałowych* nie nadaje się na magazyny przeciwpowodziowe lub są w złym stanie technicznym. W odniesieniu do tych 11 nieużytkowanych *magazynków przywałowych* ŚZMiUW podjął działania zmierzające m.in. do ich wyceny i sprzedaży właścicielom działek lub ich rozbiórki.

NIK w wyniku dokonanych oględzin pozytywnie ocenia dbałość o magazyny wojewódzkie w Grotnikach Dużych i w Kępie Chwałowskiej oraz magazyn zlokalizowany przy rejonowym oddziale w Sandomierzu. Magazyny te (poza magazynem w Sandomierzu) były odpowiednio oznakowane, zabezpieczone przed kradzieżą, zapewniono odpowiedni dojazd oraz właściwe oświetlenie obiektu, a sprzęt był poukładany i oznakowany.

7. W roku 2007 w ramach planu wydatków, działu 010 – *Rolnictwo i łowiectwo*, rozdziału 01006 – *Zarządy melioracji i urzędzeń wodnych*, wydatkowano na remont wojewódzkiego magazynu przeciwpowodziowego w Grotnikach Dużych (§ 4270) 10,2 tys. zł, a na budowę wojewódzkiego magazynu przeciwpowodziowego w Kępie Chwałowskiej i jego wyposażenie (§ 6050) kwotę 1.907,9 tys. zł. Źródłem finansowania ww. wydatków był budżet województwa świętokrzyskiego.

W ramach planu wydatków działu 010, rozdziału 01008 – *Melioracje wodne*, wydatkowano na konserwację i udroźnienie rzek, wałów i zbiornika wodnego (§ 4270) kwotę 5.763,8 tys. zł w tym z budżetu państwa 5.474,0 tys. zł (tj. 95% kosztów ogółem), z budżetu województwa świętokrzyskiego 220,0 tys. zł (3,8%) oraz z budżetu gminy Ostrowiec Świętokrzyski kwotę 69,8 tys. zł (1,2%). W ramach ww. wydatków wykonano 104 różnego rodzaju zadania. Natomiast na prace modernizacyjne wału rzeki Kamiennej oraz projekty zabezpieczeń przeciwpowodziowych doliny Kanału Strumień i przebudowy stacji pomp w Grabinie (§ 6050) wydatkowano 826 tys. zł, w tym z budżetu państwa 636 tys. zł (77%) oraz z budżetu województwa świętokrzyskiego 190 tys. zł (23 %).

W ramach finansowania programów i projektów ze środków funduszy strukturalnych oraz współfinansowanie ze środków krajowych realizowano budowę odcinka nowego wału rzeki Wisły, prace modernizacyjne wałów rzeki Wisły i Kamiennej, zabezpieczenie podłoża wałów rzeki Wisły i Nidy oraz odbudowę rzeki Kinety. Na powyższe zadania wydatkowano kwotę 4.881,3 tys. zł, w tym w ramach § 6058 – 3.606,9 tys. zł i § 6059 – 1.274,4 tys. zł.

W 2008 r. w ramach planu wydatków rozdziału 01006 – *Zarządy melioracji i urzędzeń wodnych* wykonano remont wojewódzkiego magazynu przeciwpowodziowego w Grotnikach Dużych i magazynu przeciwpowodziowego w Kółku Żabieckim (§ 4270) na które wydatkowano 83,8 tys. zł, a na zakupy materiałów i sprzętu do wojewódzkiego magazynu przeciwpowodziowego w Kępie Chwałowskiej (§ 6060) wydatkowano 160,8 tys. zł. Źródłem finansowania ww. wydatków był budżet województwa świętokrzyskiego.

W ramach wydatków z rozdziału 01008 – *Melioracje wodne* wydatkowano na udroźnienie rzek i konserwację budowli i urzędzeń melioracji wodnych kwotę 4.188,8 tys. zł, w tym z budżetu państwa 4.125,8 tys. zł (98,5%) oraz z budżetu gminy Ostrowiec Świętokrzyski 63,1 tys. zł (1,5%). W ramach ww. wydatków wykonano 129 zadań. Na wydatki inwestycyjne związane z odbudową rzek, projekty dotyczące zabezpieczenia wałów

rzek, odbudowę zbiornika wodnego oraz wykonanie koncepcji poprawy zabezpieczenia przeciwpowodziowego wydatkowano 1.430,2 tys. zł, w tym z budżetu państwa 1.352,5 tys. zł (94,6%) i z budżetów gmin: Bodzechów kwotę 38,9 tys. zł (2,7%) i Ostrowiec Świętokrzyski 38,9 tys. zł (2,7 %). Natomiast z rozdziału 01078 – *Usuwanie skutków klęsk żywiołowych* wydatkowano 21.899,5 tys. zł na prace remontowo-modernizacyjne wałów rzek, o których mowa w punkcie nr 5 wystąpienia, w tym na wykonanie *Studium ochrony przed powodzią ze względu na ochronę ludzi i mienia województwa świętokrzyskiego na obszarze zlewni górnej Wisły* – 649,5 tys. zł.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach wnosi o:

1. Zobowiązanie poszczególnych rejonowych oddziałów ŚZMiUW do sporządzania protokołów z kontroli okresowej (rocznej) obiektów budowlanych i urządzeń wodnych służących ochronie przeciwpowodziowej wg wzoru zamieszczonego w publikacji Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych, wydanej w 2008 r. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
2. Prowadzenie kontroli stanu technicznego, o których stanowi art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego oraz ewidencji wykonanych ocen stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektów budowlanych i urządzeń służących ochronie przeciwpowodziowej.
3. Ustalenie w zakresach czynności pracowników ŚZMiUW obowiązku opracowywania harmonogramów kontroli i oceny stanu technicznego, o których stanowi art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.
4. Oznakowanie magazynu przeciwpowodziowego zlokalizowanego przy rejonowym oddziale ŚZMiUW w Sandomierzu.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pana Dyrektora o przesłanie, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Kielcach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o których wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.